



שאלות לפתחשבה:

? נו, תאמרו לי ילדים, למען השם,
האם לדעתכם האיש בשיר אשם?

? מדוע הוא מנסה להצדיק את עצמו וקשה לו לבקש סליחה ולהודות בחטאו
ובטעותו?

? נסו לשער מה היה קורה לו היה האיש נעצר בשלב כלשהו ו"מאזין לעצמו"?





החורים שבקיר / אגדה עממית

הסיפור הבא ממחיש את השלבים השונים בדרך לתיקון המעשים:

החורים שבקיר / אגדה עממית

אב אחד שהתייאש מלהטיף מוסר לבנו הסורר חיפש דרכים בלתי שגרתיות להשפיע עליו שישבו מדרכו הרעה. עלה במוחו רעיון: הוא ינעץ מסמר בקיר החדר של בנו בכל פעם שבנו יעשה מעשה רע. אמר ועשה. על כל מעשה לא טוב שבנו עשה, הוא נעץ מסמר בקיר ותלה עליו פתק ובו מצוין התאריך ומהו המעשה שנעשה.

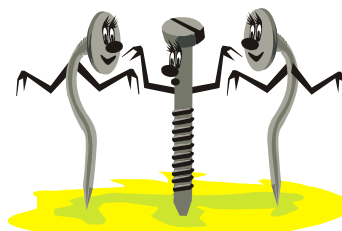
כאשר נכנס הבן לחדר לאחר כמה ימים נדהם. יקרות החדר היו מכוסים מלמעלה עד למטה במסמרים. הבן פרץ בבכי ושאל את אביו: "אבא, מה אפשר לעשות כדי להוציא את המסמרים ממקומם?" השיב לו האב: "בכל יום שיעבור ולא תעשה מעשה רע. נוציא מסמר אחד מן הקיר".

הבן קיבל על עצמו להתנהג כראוי ולא לחזור על מעשיו הרעים. אחרי ימים רבים חזר והתבונן בחדרו. הקיר היה נקי ממסמרים. אביו הקפיד להוציא אותם מידי יום. אך גם הפעם פרץ הבן בבכי. "מה קרה? מדוע אתה בוכה?" שאל אביו. ענה הבן: "אמנם כל המסמרים הוסרו מהקיר אך החורים עדיין נותרו...".

למורה: ניתן לעצור כאן את הסיפור ולדון עם התלמידים: כיצד לדעתכם ניתן לסתום את החורים? מה על הילד לעשות כדי לזכות בכך?

אמר האב: "אם כך, עליך לעשות מהיום מעשים טובים, על כל מעשה טוב שתעשה, אסתום חור אחד שבקיר עד שישבו להיות כמו שהיה בתחילה".

למורה: כאן ניתן לראות את השילוב שבין האזנה עצמית לבין ההתעוררות מבחוץ אותה מייצג האב. הבן, היה זקוק למסמרים רבים ולחורים שמתחתם על מנת להגיע אל השאלה: "מה עלי לעשות על מנת לתקן?".





כולם בשביל אחד, אחד בשביל כולם:

את ההודאה בטעויות שעשינו, אנו מבטאים בתפילה מתוך מחזור יום הכיפורים, בקטע הנקרא: "וידוי".
הוידוי נחשב לשלב מהותי ביותר בשלבי תיקון המעשים.

על הוידוי אמר אוסקר ויילד
(1856 - 1900), מחזאי, סופר ומשורר אנגלי יליד אירלנד):

הוידוי

... הוא המעניק לנו את המחילה.

(אוסקר ויילד)

ועוד:

הוידוי

הוא צעד ראשון לחרטה.

(פתגם אנגלי)

שאלה לשחשבה:

לפניך קטע מתפילת הוידוי של יום הכיפורים:

"... על חטא שחטאנו לפניך בדעת ובמירמה,
על חטא שחטאנו לפניך בהונאת רע,
... על חטא שחטאנו לפניך בזלזול הורים ומורים,
על חטא שחטאנו לפניך בזדון ובשגגה."

ועל כולם אלוה סליחות, סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו."

(מתוך מחזור תפילת יום הכיפורים)

? האם התפילה מנוסחת בנוסח אישי?

? הוידוי נאמר בציבור ובלשון רבים: "על חטא שחטאנו..." גם הבקשה לכפרה נאמרת בתפילה בלשון רבים: "כפר לנו..." וכך רוב התפילות ביום כיפור. מדוע הוידוי נאמר בלשון רבים? האם כולנו חטאנו את אותם החטאים בדיוק?



כנותה של חבורה:

למורה: כדאי להדגיש כי אחד מהכוחות החזקים ביותר הפועל על חרטה הוא הכוח החברתי. כאשר מצליחים ליצור אטמוספירה בריאה של רצון לעשות טוב בקבוצה החברתית המדוברת, יותר קל ליחיד להצטרף, להתחרט ולתקן את שגיאותיו.

סיפור עם:

מעשה באיכר זקן אשר כינס את בניו לפני מותו. הגיש הזקן לכל אחד מהבנים, שהיו כולם איכרים חסונים – ענף עץ בודד. אמר להם: "שברו נא, בניי איש מקלו" חייכו הבנים לעצמם ועשו כמצוות אביהם. אחר אמר הזקן: "ועתה נסו נא בני, לשבור אגודת ענפים זו" ניסה הבכור ואחריו השני וכן יתר האחים – אך ללא הועיל. את אגודת הענפים הם לא הצליחו לשבור. עתה הגיע תורו של האב הזקן לחייר: "רואים בניי?! אם תישארו מאוחדים איש לא יוכל לכם! אך אם תיפרדו..."

שאלה לפחשבה:

? מדוע לא הצליחו הבנים לשבור את אגודת הענפים? האם לא היו מספיק חזקים?

מהי אותה אגודה? מהו הצבור?

הציבור כולל את כל האנשים על כל גווניהם. ביום הכיפורים עם ישראל מתכנס ביחד כציבור – "צדיקים", "בינוניים" ו"רשעים".

תפילות יום הכיפורים מנוסחות בלשון רבים, (למרות שלא הכל מרגישים צורך להתוודות על מעשים דומים) ההתכנסות הציבורית ביום זה והערבות ההדדית הנוצרת כתוצאה מכך נותנת כח ועוצמה. רק בכך זה, כח ה"ביחד" כח הציבור – יש לנו את האומץ לבקש מחילה, לבקש כפרה ולהתמלא בביטחון ובאמונה כי אכן האל יסלח ויכפר.

עם כל פרט ופרט מאותו ציבור ניתן "לעשות חשבון" על מעשה זה או אחר, אך ה"ביחד" של הציבור על כל גווניו, נותן לו את העוצמה ואת היכולת לבקש: "ועל כולם, אלוה סליחות, סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו..."

כשמבודדים ישות זו "הציבור" – מגלים אוסף של יחידים. בין הציבור ובין כל יחיד בו קיימת הדדיות. אם ההכונה על כל יחיד לנסות ולהגיע לאיזון ולראות עצמו חציו זכאי וחציו חייב הרי שמעשה של כל יחיד משפיע על החברה ובכך מעניק את תרומתו לה: כאשר כיוון של כל יחיד בחבורה הוא חיובי, גם החבורה עצמה היא חיובית וכוחה ועוצמתה רבים בהרבה מכוח היחיד. בחבורה שכזו, גם אם יהיה יחיד אחד שטעה, ש"קדח חור בספינה", כפי שנראה בהמשך, תוכל החבורה לעצור אותו.

למורה: בעמוד הבא יופיע השיר: "עלינו לטבוע יחדיו או – יחדיו... לשוט..." כוכבית שלפני הבית האחרון ניתן לעצור ולפתח דיון עם התלמידים על פי השאלות למחשבה שבסיום הקטע.

כוחו של היחיד:



המדרש הבא מתאר מעשה. המעשה מובא בחריזה קלה בקטע שאחריו.
קראו וענו על השאלות:

תני ר' שמעון בן יוחאי –

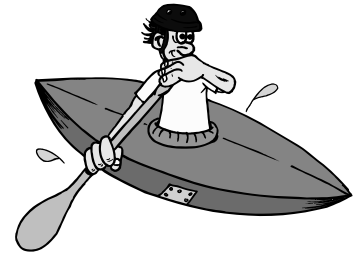
משל לבני אדם שהיו נתונים בספינה

ונטל אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו.

אמרו לו חבריו: "למה את עושה כן?"

אמר להן: "מה אכפת לכם? לא תחתיי אני קודח?"

אמרו לו: "מפני שאתה מצויף עלינו את הספינה".



(מדרש ויקרא רבה מרגליות פרשה ד')

עלינו לטבוע יחדיו או – יחדיו...לשוט...!

מעשה שהיה לפני הרבה שנים
עובר הוא מפה לאוזן – מאבות לבנים.
שטה לה ספינה עם מאה חדרים
רב חובל אחד ו... אלפיים נוסעים

הגיעה הספינה לאוקיינוס השחור
המשיכה קדימה בלי הבט אחר
לפתע – החלה לנטות על צידה
שאלו את רב החובל, אולם להשיב – לא ידע...

בדקו את כל החבלים, הקרשים והכפתורים
והכל תקין – כל המכשירים כשירים
העבירו את המשא מצד לצד
כל מי שיכל, עזר, הושיט יד...

אולם, הספינה בשלה, אוזן לא מטה
ועל צידה הימני הולכת ונוטה
עובר רב החובל מחדר לחדר
וכל הנוסעים בחיל וברעדה אחריו כעדר

בודקים הם אם הכל במקומו נמצא
ולרגע נדמה כאילו על הספינה קללה רבצה.

ואכן, כשנכנסו לאחד החדרים שבצד ימין
(עין שלא ראתה לעולם לא תאמין)
ככה עומד לו אדם בלב האוקיינוס השחור
ובמרכז חדרו קודח הוא חור



כמעט כל הקומה הראשונה מוצפת, והוא ממשיך
בנחת
ואז על כתף האדם, יד קשה מונחת...
מה איתך, הן את שפיותך איבדת?
הן עוד רגע אחד ומתת
מה יש לך בראשך, קש או תבן?
ובלבך – נחושת יש או אבן?!
אולם, האיש אדיש ובלי לחשוב פעמיים
מגדיל את החור ומכניס עוד מים...
ועונה הוא לכל הנוסעים ולרב החובל
שעל דעתם הוא בלי ספק פשוט קובל
כי אין הוא קודח בחדרם הם, או במסדרון
הוא קודח בחדרו – ואין בכך כל אסון...

כי בחדרו שלו זכותו לעשות ככל העולה על רוחו
יש לו הזכות להשתמש בשכלו, ליבו, מוחו וכוחו
"ולא יעלה על דעת איש", הוסיף באדישות
מה עושה אדם בחדרו, ללא רשות...

*

מובן, שכל השומע יצחק, ואין צורך להסביר את המסר
ולא יבין זאת האיש גם אם יסבירו לו חמש פעמים או עשר
כי אינו מבין הוא דבר בסיסי ופשוט
שכולנו בספינה אחת,
עלינו לטבוע יחדיו או – יחדיו...לשוט!...

שאלות לפחשבה:

? האם ב"חדרנו" אנו יכולים לעשות ככל העולה על ליבינו? מתי לא? מהו הגבול?
מהן הסכנות שבדבר כזה?

? מתי לנו כחברה מותר או חובה להתערב ב"חדרו" של היחיד?

נוכל לסכם: דרכו של היחיד שזורה ומשפיעה על דרכו של הכלל והפוך. יום הכיפורים משמש כשיאו של שיתוף זה. ה"האזנה" הפנימית המומלצת בתקופה זו, היא המביאה בסופו של תהליך ל"איזון" שיאפשר תוצאה טובה על ה"מאזניים" – ליחיד, לכלל ולסביבה כולה.